

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Л.І. Кудь, Черкаська філія Української академії банківської справи

Постановка проблеми. Світовий досвід показує, що країни з перехідними економіками не спроможні вийти з економічної кризи без залучення та ефективного використання іноземних інвестицій. Залучення у широких масштабах іноземних інвестицій в українську економіку має довгострокові стратегічні цілі створення цивілізованого, соціально орієнтованого суспільства, що характеризується високою якістю життя населення.

Іноземний капітал може принести в Україну досягнення науково-технічного прогресу. Тому інтеграція України у світове господарство та залучення іноземного капіталу – необхідні умови розбудови національної економіки на сучасному етапі.

Аналіз останніх публікацій. Проблема інвестиційної діяльності розглядалася у багатьох роботах видатних економістів. Однак питання її державного регулювання ще не мають остаточного практичного вирішення.

Отже, **мета і наукова спрямованість даної статті** полягають в аналізі стану інвестування в економіку України.

Виклад основного матеріалу. Трансформаційні перетворення в Україні, які здійснювалися з метою переведення планово-директивної форми господарювання до ринкової і ринкових капіталістичних відносин, призвели до кризи, котра переросла в системну, коли майже всі види суспільної діяльності в державі знаходяться в стані спаду і деградації.

Насамперед, перевага віддається приватній власності, яка розглядається як гарант, засіб і міра свободи. Формуються принципи ринкової економіки і засади конкуренції.

Ринкові реформи вимагали в першу чергу приватизації державної власності на засоби виробництва. Процес роздержавлення і приватизації здійснювався з порушеннями відповідних законів України, сприяв появі багатьох тисяч приватних власників, які за короткий термін стали багатими. Нагромадження власності в руках представників радянської і господарської номенклатури і тих, хто до них приєднався, відбулося і продовжує відбуватись не за рахунок створеної ними нової вартості, а шляхом перерозподілу створеного працею всього народу національного багатства. За 11 років Україну за багатьма макроекономічними показниками відкинуто в її суспільно-економічному розвитку приблизно на 40 років назад. Ми відмовилися від збереження державної власності на засоби виробництва базових галузей народного господарства, яке забезпечує економічну незалежність держави та життєдіяльність суспільства. До базових належать всі природні ресурси, газ, нафта, трубопроводи, енергетика, зв'язок, транспорт, металургія, машинобудування, хімія, виробництво лікеро-горілчаних і тютюнових виробів. Ці галузі є не тільки прибутковими, але і бюджетно-формуєчими.

Після проголошення незалежності України інвестиційна діяльність різко скоротилася, а це призвело до того, що основні фонди за останні десять років

не обновлялися і відповідно стан діючих основних фондів погіршувався. За даними статистики, на кінець 1990 р. знос промислово-виробничих основних фондів у цілому по промисловості складав 48,7 %, у чорній металургії він досяг 61,4 %, у хімічній і нафтохімічній промисловості – 55,2 % [1, с. 286]. Установити рівень зносу основних фондів на сучасний момент неможливо. За даними статистики, знос основних фондів у промисловості на кінець 2000 р. складав 50,1 %, тобто близько рівня 1991 р. [7, с. 137]. Але за цей період інвестиції в основні фонди різко скорочувалися, їхнє відновлення і реконструкція практично не проводилися. Якщо в попереднє десятиліття при нарощуванні інвестицій знос зростав щорічно на 1 %, то за 1991-2000 рр., коли інвестиції в основні фонди різко знизилися, щорічний знос основних фондів був не менше 2 %, а отже, сучасний знос основних фондів у промисловості України становить не менше 70 %.

Занижений показник зносу основних фондів у промисловості є результатом необґрунтованого зниження зносу протягом 1992-1994 рр. Таким чином, стан основних фондів практично у всіх галузях промисловості України загрозливий.

Ситуація погіршилася в 1992 р. у зв'язку з радикальними змінами ціноутворення і оподаткування. Погіршився фінансовий стан підприємств. Виникла проблема з амортизаційними відрахуваннями. Вони стали недостатні для здійснення простого відтворення. Негативно на стан основних фондів вплинула індексація. Сьогодні нам необхідна розробка програми інвестицій в основний капітал на період 2004-2020 рр. з розрахунками потреб в інвестиціях по кожній галузі економіки країни.

В останнє десятиліття окрім загальної кризи в економіці України спостерігається і криза в інвестиційному процесі, про що свідчать дані таблиці 1.

Основними причинами кризових явищ стали:

- недостатня обґрунтованість стратегії економічних перетворень в Україні;
- політизація економічного життя;
- відставання у створенні конкурентного середовища, що спричинило незадовільний стан інвестиційної діяльності.

Це відбулося через:

- низьку інвестиційну активність;
- існування непривабливого інвестиційного клімату;
- непослідовне реформування економіки;
- слабкий розвиток технічної, інституціональної і соціальної інфраструктур;
- відсутність кваліфікованих кадрів у сфері інвестування і менеджменту (управління інвестиційними проектами);
- політичну нестабільність;
- низький міжнародний рейтинг країни;
- відсутність довгострокової економічної стратегії розвитку.

Показники інвестиційного процесу, % [7, с. 35, 197; 8, с. 30]

Показники	Роки											
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Валовий продукт	100	92	83	75	62	54	49	48	47	47	49	49
Капіталовкладення	100	93	59	53	41	29	23	21	22	22	25	30
Інфляція		390	2100	10256	501	140	40	10	20	19	25	6

На сьогодні у структурі української економіки відсутні стратегічно привабливі напрямки для інвестицій як внутрішніх, так і зовнішніх.

З проведенням грошової реформи, а також санації окремих галузей (вугільної промисловості, переробних галузей АПП) інвестиційний клімат в Україні повинен стати більш привабливим.

За розрахунками Міністерства економіки України, потреба в іноземних інвестиціях для реформування економіки складає 40-100 млрд. доларів США.

Україні варто передбачити розробку генеральної програми по здійсненню інвестиційної діяльності на перспективу. Програма повинна мати чітко визначені завдання щодо обсягів інвестицій, термінів виконання робіт, джерел фінансування, результатів виконання інвестиційних проектів. Вона повинна включати розрахунки за галузями економіки країни і регіонами. Разом зі створенням привабливого клімату для прямих іноземних інвестицій необхідно також стимулювати розвиток міжрегіональних інвестицій.

Потрібно встановити оптимальне співвідношення між темпами зростання обсягів інвестицій і ВВП. За даними статистики, питома вага інвестицій у ВВП складає 13 % (наприклад, в КНР – 37 %) [8, с. 320].

Необхідно розширити коло і обсяги джерел фінансування інвестицій. Вважаємо за доцільне використання заощаджень населення, внесених в банки для кредитування населення (потрібно завоювати довіру населення).

Важливим є здійснення заходів щодо легалізації і повернення в країну переказів коштів у банки закордонних країн і неповернених коштів за експортовані вітчизняні товари за кордон.

Необхідно в новому Податковому кодексі України передбачити положення про виключення внесків на фінансування інвестицій з оподаткованого податком доходу підприємства.

Новий План рахунків бухгалтерського обліку не передбачає створення амортизаційного фонду, а всі суми амортизаційних відрахувань включаються в загальні оборотні кошти підприємства. Контроль за їх цільовим використанням відсутній. Доцільним було б відновити попередній порядок створення самостійного амортизаційного фонду.

Досвід багатьох країн свідчить про позитивну роль вільних економічних зон у залученні іноземних інвестицій. Необхідно піднімати ефективність діючих ВЕЗ і створювати нові зони.

Висновки. Україні необхідно передбачити розробку генеральної програми по здійсненню інвестиційної діяльності на перспективу.

Оскільки структурно-інвестиційна політика є основною метою економічної реформи, для розвитку головних її завдань необхідне створення відповідних умов для інвестування, зокрема: створення для інвестора комплексу податкових, митних і валютних пільг, забезпечення розвитку інфраструктури ринку акцій, прозорості фондового ринку і приватизації, створення умов і системи ефективних стимулів для стратегічних інвесторів.

Особливу увагу необхідно приділяти розширенню джерел і обсягів фінансування інвестицій в основні фонди. Це забезпечить економічну безпеку країни і здійснення європейського вибору України.

Список літератури

1. Народне господарство України у 1991 р. Статистичний щорічник. – К.: Техніка, 1992. – 462 С.
2. Національні стандарти бухгалтерського обліку // Все про бухгалтерський облік. – 16.09.2002. – № 84.
3. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні. – К.: “Лібра”, 1998. – 392 с.
4. Статистичний щорічник України за 1996 р. – К.: Українська енциклопедія, 1997. – 618 с.
5. Статистичний щорічник України за 1998 р. – К.: Українська енциклопедія, 1999. – 618 с.
6. Статистичний щорічник України за 1999 р. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – 648 с.
7. Статистичний щорічник України за 2000 р. – К.: Українська енциклопедія, 2001. – 600 с.
8. Статистичний щорічник України за 2001 р. – К.: Техніка, 2002. – 644 с.

Кудь Л.І. Проблеми інвестиційної політики в Україні / Л.І. Кудь // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2004. - Т. 11. - С. 244-248.